

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Рябоштан Людмила Григорівна

656.07:[005.935:330.322.5]

**МЕХАНІЗМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КОНТРОЛІНГУ
НА АВТОТРАНСПОРТНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Національному транспортному університеті
Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: Кандидат економічних наук, доцент
Бойко Вікторія Валеріївна,
Національний транспортний університет
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри економіки

Офіційні опоненти: Другова Олена Сергіївна – доктор економічних наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту, бізнесу і
адміністрування, Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця (м. Харків);

Бабяк Наталія Дмитрівна – кандидат економічних наук,
професор, професор кафедри корпоративних фінансів,
Київський національний економічний університет імені
Вадима Гетьмана (м. Київ);

Захист дисертації відбудеться «15» травня 2025 р. о 13-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.059.04 у Національному транспортному університеті за адресою: 01010 м. Київ, вул. Омеляновича - Павленка, 1, ауд. 12.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного транспортного університету за адресою: 01103, м. Київ, вул. Михайла Бойчука, 42.

Автореферат розіслано « 11 » квітня 2025 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради,
кандидат економічних наук, доцент

Ю.А. Малахова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Автомобільна галузь виконує стратегічно важливі завдання розвитку країни, забезпечуючи основну частину потреб в перевезеннях вантажів та пасажирів. Роль автомобільного транспорту в забезпеченні економічного зростання країни обумовлено його найбільшою адаптованістю до мінливих факторів зовнішнього середовища серед інших видів транспорту, високою експлуатаційною маневреністю, значним комунікаційним потенціалом щодо забезпечення обороноздатності та безпеки країни, що особливо актуально в умовах воєнних дій.

Впродовж останнього десятиріччя транспортна галузь як частина вітчизняної економіки функціонувала в складних умовах економічних і соціальних викликів, таких як: воєнні дії, пандемія, глобальна економічна нестабільність, що призвело до зменшення кількості суб'єктів господарювання в автотранспортній галузі, скорочення обсягів перевезень на транспорті загалом і в сфері автомобільного транспорту зокрема.

За таких умов виникла об'єктивна необхідність в активізації інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств (АТП), яка забезпечує підвищення ефективності функціонування, сприяє стійкому розвитку та збереженню конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Такий стан потребує удосконалення наукового інструментарію управління інвестиційною діяльністю. Прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень вимагає взаємного узгодження управлінських дій на всіх етапах інвестиційного процесу. При цьому особливе значення має застосування сучасних методів інвестиційного контролінгу, реалізація яких може забезпечити координацію інвестиційних рішень, сприяючи своєчасному досягненню поставлених стратегічних цілей, враховуючи наявні бюджетні обмеження та допустимий рівень ризику.

Наразі існує значна кількість праць, присвячених теоретичним і практичним аспектам управління інвестиційною діяльністю підприємств. Серед авторів, які досліджували методи і моделі оцінювання ефективності інвестиційної діяльності, інвестиційних проєктів можна визначити І. Бланка, А. Дамодарана, Н. Бабяк, Т. Майорову, М. Міллера, Ф. Модільяні, С. Мочерного, А. Пересаду, У. Шарпа. Питання підвищення ефективності інвестиційної діяльності на підприємствах транспорту розглядалися такими вченими, як: А. Базилюк, М. Бідняк, Н. Бондар, С. Боняр, Г. Гайдай, Б. Геронімус, С. Голованенко, А. Гречан, Я. Ігудесман, В. Кобозєва, Л. Козак, В. Концева, О. Ложачевська, Я. Лудченко, І. Малікова, Ю. Малахова, А. Редзюк, В. Самаруха, Є. Сич, Л. Чеснакова, В. Шинкаренко, В. Штанов та ін. Вагомий внесок у дослідження методологічних засад контролінгу належить таким зарубіжним і вітчизняним вченим як: О. Другова, А. Кармінський, Т. Райхман, Д. Хан, П. Хорвард, С. Войтко, С. Івахненков, М. Пушкар, Л. Смірнова, О. Терещенко, Т. Черкасова, А. Козловський, О. Мелих, Я. Панас. Проблеми формування і впровадження контролінгу на підприємствах транспорту висвітлені в працях Л. Козак, В. Червякової, Л. Чеснакової, К. Софійчук, Н. Гаврилук, О. Заяц.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, в яких розглядаються проблеми управління інвестиційною діяльністю, треба відзначити, що проблематика розвитку інвестиційного контролінгу потребує подальшого вдосконалення,

враховуючи особливості функціонування автотранспортних підприємств з урахуванням їх специфіки та вимог сьогодення.

Актуальність, практична значимість та недостатня розробленість методичних і практичних аспектів формування механізму інвестиційного контролінгу автотранспортних підприємств в динамічному середовищі обумовили вибір теми дисертації, визначили її предмет, об'єкт, мету та завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно плану науково-дослідних робіт: кафедри економіки Національного транспортного університету (у період 2014-2015 рр.) на тему «Ринкові відносини і підприємництво» (номер державної реєстрації 0112U008411) – у межах якої автором особисто досліджено поняття та мета контролінгу інвестиційних проєктів; кафедри економіки Національного транспортного університету (у період 2016 р.) «Економічний розвиток і підприємництво в Україні» (номер державної реєстрації 0117U000126) – у межах якої здобувачкою особисто досліджено економічну сутність, функції та задачі інвестиційного контролінгу; кафедри економіки Національного транспортного університету (у період 2023 – 2024 рр.) на тему «Сучасна парадигма інноваційного розвитку транспортного комплексу України» (номер державної реєстрації 0121U100635) - у межах якої автором самостійно досліджено перспективи цифровізації інвестиційного контролінгу та можливості запровадження технології блокчейн в процеси інвестиційного контролінгу та обґрунтована методика оцінювання рівня ризиків інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств; кафедри фінансів, обліку та аудиту Національного транспортного університету (у період 2024 р.) «Фінансові інновації як інструмент досягнення стратегічної мети діяльності підприємств дорожньо-транспортного комплексу» (номер державної реєстрації 0106U013189) - у межах якої автором досліджено проблеми інвестування сфери автосервісу, основні напрями фінансування та управління інвестиційною діяльністю підприємств автосервісу.

Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних і методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві.

Відповідно до поставленої мети дослідження у роботі визначено та вирішено такі завдання:

- дослідити основні теоретичні підходи до дефініцій «контролінг» та «інвестиційний контролінг» у сучасному контексті та запропонувати уточнення їх сутності;

- проаналізувати існуючий інструментарій контролінгу та управління інвестиційною діяльністю підприємств для систематизації інструментарію інвестиційного контролінгу;

- дослідити стан та тенденції розвитку транспортної галузі, провести діагностику інвестиційної активності автотранспортних підприємств, виявити особливості впровадження інвестиційного контролінгу в систему управління на автотранспортних підприємствах;

- сформувати механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві;

- визначити та обґрунтувати критерії оцінки ефективності та ризиків інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств;
- сформулювати методичний інструментарій вибору управлінських рішень щодо подальших заходів здійснення інвестиційної діяльності та розробити процедуру прийняття інвестиційних рішень на автотранспортному підприємстві із застосуванням інструментів інвестиційного контролінгу.

Об'єктом дослідження є процеси управління інвестиційною діяльністю автотранспортних підприємств з використанням інвестиційного контролінгу.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти формування та функціонування механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення зазначених завдань в дисертаційній роботі було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження.

В процесі дослідження були використані наступні методи: абстрактно-логічний, системний, історико-еволюційний (для вивчення еволюції понятійного апарату дослідження, структурування категорійного апарату інвестиційного контролінгу), узагальнення і семантичного аналізу (для дослідження теоретичних основ інвестиційного контролінгу та уточнення понятійного апарату); аналізу і синтезу (для класифікації ризиків інвестиційної діяльності); розрахунковий, економіко-статистичний (для діагностики сучасного стану транспортної галузі, інвестиційної діяльності підприємств транспорту, інвестиційної активності автотранспортних підприємств); формалізації (для структурного обґрунтування складових механізму інвестиційного контролінгу); таксономічного аналізу і експертних оцінок (для визначення рівня ризиків та ефективності інвестиційних рішень); матричного аналізу (для вибору стратегічного напрямку розвитку); аналізу ієрархій (для обґрунтування моделі дій підприємств щодо обраної стратегії).

Інформаційною базою дослідження стали основні положення та результати теоретичних розробок, опублікованих у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, спеціалізованих, періодичних видань і мережі Інтернет, а також нормативні документи органів влади України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, звітність підприємств автомобільного транспорту, власні дослідження автора.

Наукова новизна результатів дослідження полягає у розробці теоретико-методичних положень інвестиційного контролінгу та практичних рекомендацій щодо його впровадження в управління інвестиційною діяльністю автотранспортних підприємств, які спрямовані на реалізацію інвестиційної стратегії та підвищення ефективності їх діяльності.

Основні результати, які характеризують новизну дослідження й особистий внесок автора, полягають у наступному:

вперше:

- сформовано механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві, який базується на системному поєднанні методико-аналітичних, управлінських, фінансових, технічних та нормативно-правових складових і спрямований на оцінку рівня ефективності й ризиковості інвестиційної діяльності

підприємства для попередження та усунення загроз для її реалізації;

удосконалено:

- науково-методичний підхід щодо комплексного оцінювання інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства, який базується на використанні системи трьох груп коефіцієнтів, що характеризують перспективність, стан та результативність інвестиційної діяльності. Це дозволяє, на відміну від існуючих підходів, оцінити рівень ефективності та ступінь ризиковості інвестиційної діяльності підприємства для визначення напрямів подальшого її розвитку;

- процедуру прийняття інвестиційних рішень на автотранспортному підприємстві в залежності від рівня ефективності та ризиків інвестиційної діяльності із застосуванням інтегрального коефіцієнта ефективності інвестиційної діяльності та інтегрального показника оцінки ризику інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства, які сформовано за результатами багатофакторного дискримінантного аналізу. Результати оцінки показників дозволяють визначити рівень ефективності та ризиків інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства.

дістали подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат у частині уточнення трактування понять: «контролінг» як інтегрованої саморегулюючої системи інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття управлінських рішень, яка забезпечує їх планування, аналіз, моніторинг, координацію для досягнення цілей стратегічного розвитку підприємств; «інвестиційний контролінг» як координуючої системи управління інвестиційною діяльністю підприємства, яка створює інформаційно-аналітичну базу для обґрунтування управлінських рішень в сфері інвестиційної діяльності підприємства, забезпечуючи ефективне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі;

- методичний підхід щодо формування управлінських рішень на основі матриці стану інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства та матриці дій, яка дозволяє приймати як тактичні та оперативні рішення стосовно інвестиційної діяльності, так і вносити зміни в інвестиційну стратегію підприємства, що дає змогу обґрунтувати можливості підприємства у досягненні стратегічних цілей при прийнятному рівні ризику діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні положення дисертаційної роботи доведено до рівня методичних розробок та практичних рекомендацій, які спрямовано на впровадження інструментарію механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах при формуванні та реалізації інвестиційних стратегій. Результати досліджень використані у інвестиційній діяльності АТ «КВК «РАПД» (акт впровадження №124/01 від 19.09.2024р.), ТОВ «Маск-Груп» (акт впровадження №104/02 від 30.10.2024р.) та ТОВ «ПОЛІТЕХНОСЕРВІС» (акт впровадження №1 від 05.11.2024р.).

Теоретичні та практичні результати дисертаційної роботи впроваджено в навчальний процес Національного транспортного університету при підготовці та під час викладання дисциплін «Економіка і організація інвестиційної та інноваційної діяльності», «Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків»,

«Контролінг на підприємствах ДТК», «Контролінг» (акт впровадження №1836/14 від 11.11.2024).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій запропоновано авторський підхід до формування механізму інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства. З наукових праць, опублікованих в співавторстві, в роботі використано тільки ті ідеї і пропозиції, які є результатом особистої роботи здобувача. Внесок автора у публікаціях, підготовлених у співавторстві, визначено окремо у списку опублікованих праць.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Теоретичні положення, висновки, практичні розробки дисертації доповідалися і обговорювалися на науково-практичних та міжнародних конференціях: V Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання економічних наук» (Київ, 2018); XV Міжнародна науково-практична конференція «Distance Education: Problems, Ways of Development and Latest Technologies» (Munich, Germany, 2023); IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку» (Харків, 2024); на LXXI, LXXII, LXXIV, LXXV наукових конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів Національного транспортного університету (Київ, 2015, 2016, 2018, 2019 рр.).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у 15 наукових працях, у тому числі: 5 статей (в т.ч. 4 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науково-практичному виданні іншої держави, з яких 4 одноосібні, а також 10 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг наукових праць 6,7 друк. арк., з яких 3,84 друк. арк. належать особисто автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається із анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів і загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок друкованого тексту, з них 188 сторінок основного тексту. Дисертаційна робота містить 53 рисунки (з них 4 на окремих сторінках) і 42 таблиці (з них 6 на окремих сторінках). Список використаних джерел налічує 220 найменування, розміщений на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформульовано мету й завдання, об'єкт та предмет дослідження, висвітлено наукову новизну й практичну цінність отриманих результатів, надано інформацію щодо особистого внеску здобувача та апробацію результатів, наведено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

У першому розділі «Теоретико-методичний базис інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві» узагальнено існуючі підходи до визначення понять «контролінг», «інвестиційний контролінг», ідентифіковано інвестиційну діяльність як об'єкт інвестиційного контролінгу, досліджено

особливості впровадження інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві.

Під час дослідження теоретичного підґрунтя контролінгу виділено два підходи щодо його змістовності, а саме: облік результатів і управлінська функція. Саме еволюційний підхід покладено в основу наукових досліджень і сучасного уявлення про категорію контролінг в усіх варіантах його прояву, відповідно до якого «контролінг» - це інтегрована саморегулююча система інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття управлінських рішень, яка забезпечує їх планування, аналіз, моніторинг, координацію для досягнення цілей стратегічного розвитку підприємств.

Узагальнення двох основних підходів до сутності інвестиційного контролінгу - як внутрішнього контролю інвестиційної діяльності підприємства та як частини системи управління інвестиційною діяльністю - дозволило сформувати авторський підхід до поняття «інвестиційний контролінг» як координуючої системи управління інвестиційною діяльністю, що формує інформаційно-аналітичну базу для обґрунтування управлінських рішень у цій сфері та забезпечує ефективне функціонування автотранспортного підприємства в довгостроковій перспективі.

Впровадження системи інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах для забезпечення підвищення ефективності управлінських рішень в сфері інвестиційної діяльності і досягнення цілей розвитку підприємств. Система інвестиційного контролінгу є поєднанням елементів планування інвестицій, їх контролю, аналітичного опрацювання та моніторингу, що супроводжується розробкою рекомендацій для прийняття управлінських рішень (рис.1).

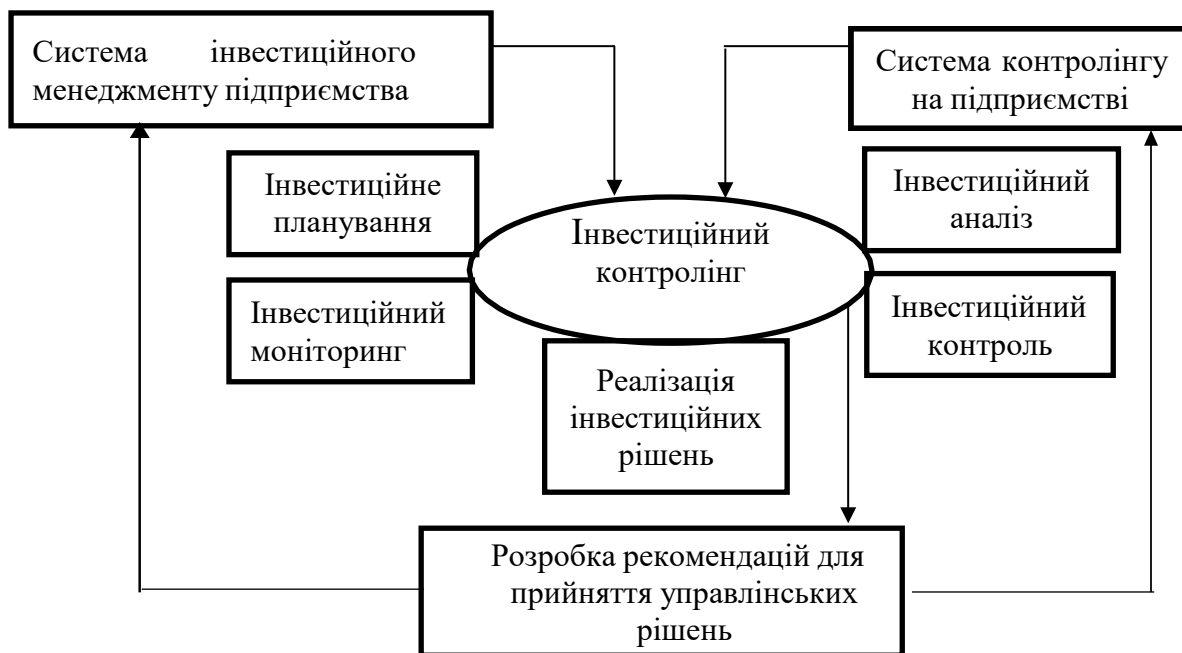

Рисунок 1 – Місце інвестиційного контролінгу в системі управління автотранспортним підприємством

Впровадження інвестиційного контролінгу передбачає надання незалежних і об'єктивних оцінок інвестиційних ризиків, які є суттєвими при прийнятті інвестиційних рішень, зокрема, за джерелами формування інвестиційних ресурсів; за масштабами наслідків для інвестиційної діяльності.

Дослідження інвестиційної діяльності підприємства дозволило уточнити основні етапи інвестиційного процесу на автотранспортних підприємствах та розкрити зміст управління інвестиціями на трьох рівнях - стратегічному, поточному та оперативному.

Розвинено понятійний апарат теорії контролінгу шляхом визначення структурних складових системи інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства, уточнення його мети, завдань, об'єкта та предмета, а також визначення основних функцій: інформаційної, комунікаційної, контрольної, аналітичної, прогнозної. Обґрунтовано й доповнено принципи інвестиційного контролінгу, серед яких: комплексність, вимірюваність, об'єктивність, своєчасність, адаптивність, економічність, безперервність і оптимальність.

У другому розділі **«Аналітичні дослідження та методичне забезпечення інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах»** досліджено сучасний стан та особливості інвестиційних процесів, розглянуто особливості інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах, визначено методичні засади оцінки ризиків інвестиційної діяльності.

Проведений аналіз інвестиційного процесу на вітчизняних транспортних підприємствах показав, що, незважаючи на скорочення обсягів транспортної роботи та зменшення кількості діючих суб'єктів господарювання, транспортна галузь залишається ключовим елементом економічної системи країни, значною мірою формуючи її валовий внутрішній продукт. Основу галузі складають малі та середні підприємства, які, завдяки своїй гнучкості та здатності швидко адаптуватися до зовнішніх впливів, є найбільш мобільною частиною економіки. Попри складну економічну ситуацію, більшість підприємств транспортного сектора працюють ефективно та отримують прибуток. Встановлено загальну тенденцію до зростання капітальних інвестицій, що вказує на привабливість галузі для інвесторів і значні обсяги залучених інвестиційних ресурсів. Однак, домінування власних коштів у структурі фінансування капітальних інвестицій зумовлює залежність подальшого розвитку підприємств від їх прибутковості. У сучасних умовах основним напрямом покращення соціально-економічного стану автотранспортних підприємств є активізація їхньої інвестиційної діяльності, при цьому важливим інструментом прийняття управлінських рішень є концепція інвестиційного контролінгу.

Для оцінки рівня управління інвестиційною діяльністю на вітчизняних вантажних автотранспортних підприємствах запропоновано використовувати три групи показників, які найбільш повно характеризують цей процес та визначають можливості для здійснення, стан та ефективність інвестиційної діяльності.

Дослідження показало, що для більшості вантажних автотранспортних підприємств реальне інвестування є основою їхньої інвестиційної діяльності. Оцінка стану інвестиційного процесу виявила низку проблем, серед яких збитковість або низька рентабельність більшості підприємств, що суттєво обмежує використання як власних, так і позикових коштів. Підприємства, які функціонують неефективно, не є

привабливими для інвесторів. Також характерними проблемами є низька ефективність використання матеріальних активів і високий рівень зношеності основних засобів. Головною причиною цих проблем є неефективне управління інвестиційною діяльністю.

Проведений аналіз дозволив виокремити актуальні проблеми управління інвестиціями та визначити шляхи їх вирішення (табл. 1).

Таблиця 1 - Актуальні проблеми в управлінні інвестиціями на АТП

Проблема в управлінні інвестиціями	Рекомендовані заходи
Недостатній рівень контролю. Відсутність чіткої системи контролінгу ускладнює моніторинг виконання інвестиційних проєктів	Впровадження системи інвестиційного контролінгу, що включає регулярний моніторинг ключових показників ефективності та автоматизацію процесів збору й аналізу даних.
Неефективне використання інвестиційних ресурсів. Нераціональне використання наявних ресурсів через відсутність стратегічного планування та оцінки ефективності інвестицій	Розробка стратегічного плану інвестиційної діяльності, що передбачає регулярну оцінку ефективності проєктів, застосування методик NPV (чиста приведена вартість) та IRR (внутрішня норма прибутковості).
Відсутність чіткої системи інвестиційного контролінгу. Ускладнене прийняття обґрунтованих управлінських рішень	Впровадження чіткої системи контролінгу, що базується на фінансовому аналізі, оцінці ризиків і прогнозуванні результатів для підтримки обґрунтованих управлінських рішень.
Дефіцит фінансових ресурсів. Відсутність оновлення матеріально-технічної бази та впровадження нових технологій, що обмежує можливості для розвитку	Залучення додаткових інвестицій через кредитування, співпрацю з інвесторами або державні програми підтримки бізнесу. Оцінка доцільності модернізації на основі результатів економічного аналізу.
Невизначеність ринкових умов. Зміни в економічній ситуації ускладнюють планування та реалізацію інвестицій	Використання сценарного планування, яке передбачає моделювання різних сценаріїв розвитку ринку. Диверсифікація інвестицій для зменшення ризиків і підвищення гнучкості підприємства.

Інвестиційний контролінг використовує взаємопов'язану систему методів, за допомогою яких відбувається отримання, обробка, аналіз, представлення, використання економічної інформації, яка необхідна для забезпечення управління інвестиційною діяльністю на трьох рівнях - стратегічному, поточному та оперативному (рис. 2).

Стратегічний рівень	•аналіз конкуренції, аналіз ризиків, аналіз життєвого циклу, розробка сценаріїв, портфельний аналіз, аналіз потенціалу, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, GAP-аналіз, BSC-аналіз
Поточний рівень	•бюджетування, поточне планування, аналіз ефективності інвестиційних проєктів, аналіз ефективності фінансових інструментів, аналіз ризиків, поточний моніторинг
Оперативний рівень	•бюджетування, аналіз фактичних витрат, короткострокове планування, оперативний моніторинг, управління грошовими потоками, ключові показники ефективності, калькуляція витрат, контроль виконання термінів, аналіз відхилень, ABC-аналіз, XYZ-аналіз, функціонально-вартісний аналіз

Рисунок 2– Інструментарій інвестиційного контролінгу

При реалізації інвестиційних рішень виникає ризик зниження їхньої ефективності та недотримання запланованих термінів, що зумовлює необхідність своєчасного виявлення ризиків та управління ними. Тому важливим є систематичний моніторинг, аналіз факторів ризику та потенційних загроз, які впливають на інвестиційну діяльність автотранспортних підприємств. Концепція інвестиційного контролінгу передбачає діагностику та оцінку ризиків, що впливають на інвестиційну діяльність підприємств. Експертна оцінка дозволила визначити пріоритетні ризики, серед яких техніко-технологічний ризик, позиковий ризик, ризик зниження фінансової стійкості та ліквідності, маркетинговий ризик, інфляційний та процентний ризики. Оцінка цих ризиків передбачає визначення кількісних індикаторів, що дозволяють своєчасно реагувати на зміни та підвищувати ефективність управління інвестиційною діяльністю автотранспортних підприємств (табл. 2).

Таблиця 2 – Характеристика обраних ризиків інвестиційної діяльності АТП

Назва ризику	Опис ризику	Індикатор ризику
Техніко-технологічний	Ризик втрат у наслідок негативних результатів науково-дослідних робіт, низьких технологічних можливостей, збоїв і відмови устаткування	Коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{\text{проз}}$)
Позиковий	Ризик інвестування за рахунок інвестиційних позик і кредитів	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу ($K_{\text{кпк}}$)
Зниження фінансової стійкості	Ризик виникнення фінансових втрат через неефективну структуру капіталу, що спричинює до розбалансованості грошових потоків	Коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\text{фс}}$)
Ліквідності	Ризик генерується зниженням рівня ліквідності оборотних активів, через розбалансованість позитивного та негативного грошових потоків інвестиційної діяльності підприємства у часі	Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{\text{пл}}$)
Маркетинговий	Ризик характеризує можливість суттєвого зниження передбаченого інвестиційною діяльністю обсягу реалізації продукції, рівня цін та іншими факторами, що призводять до зменшення обсягу операційного доходу та прибутку підприємства	Оперативна рентабельність (R_o)
Інфляційний	Характеризується можливістю знецінення реальної вартості капіталу, а також очікуваних доходів від здійснення інвестиційної діяльності в умовах інфляції	Індекс інфляції ($I_{\text{інф}}$)
Процентний	Ризик полягає у ймовірності виникнення збитків у випадку зміни процентних ставок з фінансових ресурсів	Середньорічні відсотки за користування кредитними коштами (S)

У третьому розділі «Формування механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві» запропоновано механізм інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства, сформовано критерії оцінки ефективності та ризиків інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств,

розроблено методичний підхід до обґрунтування управлінських рішень за результатами інвестиційного контролінгу та проведено його апробацію.

З метою створення ефективної системи управління інвестиційними процесами, яка забезпечить максимізацію економічних вигод для автотранспортного підприємства, підвищення його конкурентоспроможності та стійкості в умовах турбулентного ринкового середовища розроблено механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві, що складається з двох підсистем: керуючої та прикладної. Підсистема управління реалізується через принципи, функції та завдання, а також методи, що використовуються для формування системної оцінки інвестиційної діяльності на АТП. Практична складова забезпечує функціонування інвестиційного контролінгу завдяки методико-аналітичній, технічній, правовій, фінансовій та управлінській складовій, формуючи основу для ефективного моніторингу та управління інвестиційними процесами на підприємстві (рис.3).

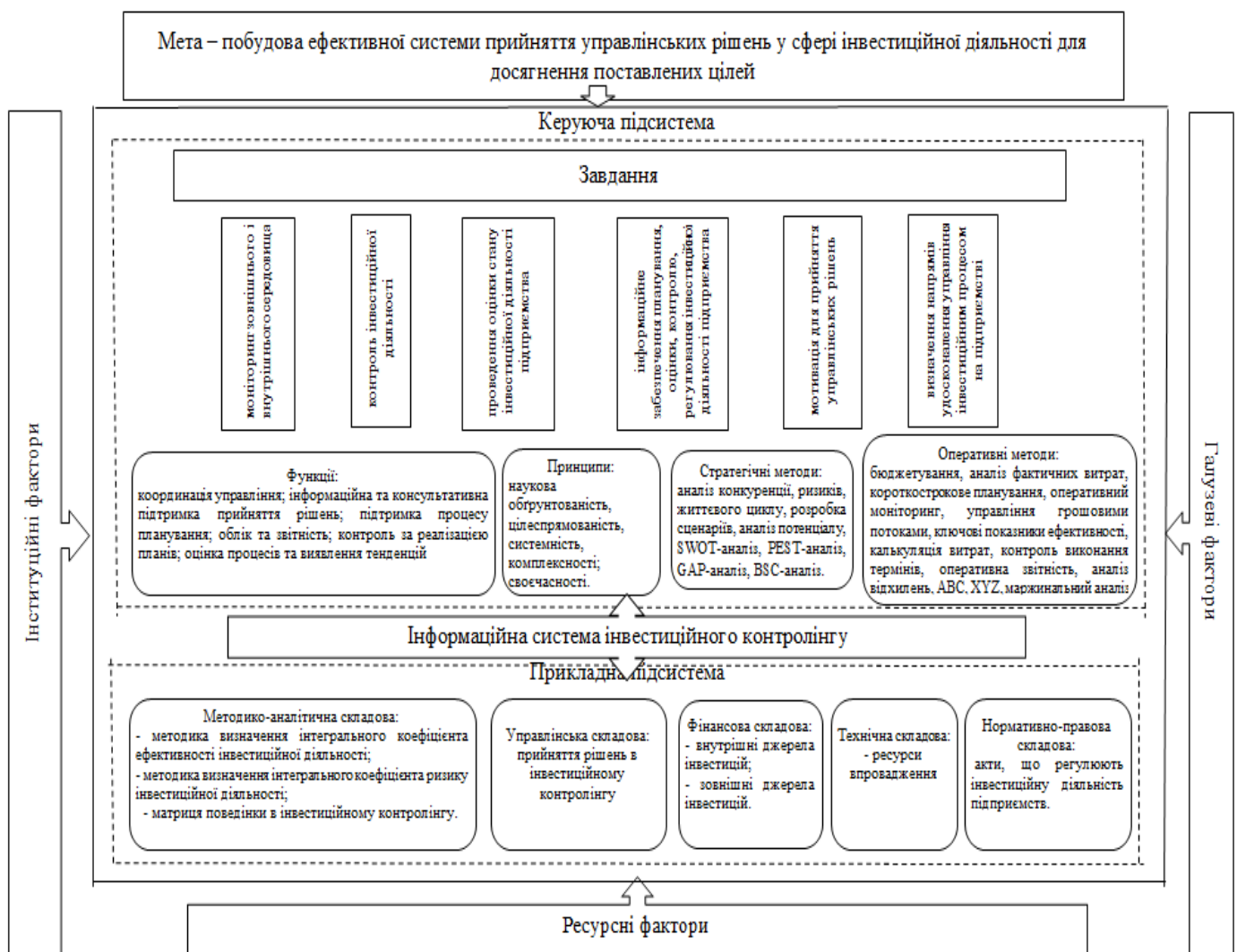

Рисунок 3 - Механізм інвестиційного контролінгу

На основі проведеного багатфакторного дискримінантного аналізу автором запропоновано інтегральний коефіцієнт ефективності інвестиційної діяльності АТП, що поєднує різні за природою та змістом часткові показники:

$$I_e = -3,43 + 0,01x_1 + 21,73x_5 + 0,08x_7, \quad (1)$$

де x_1 - коефіцієнт економічної рентабельності активів;

x_5 - коефіцієнт придатності основних засобів;

x_7 - показник фондівдачі.

Для оцінки рівня ефективності інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства розроблена шкала, заснована на аналізі I_e показника, яка передбачає розподіл підприємств на три категорії (табл. 3).

Таблиця 3 – Шкала оцінок рівня ефективності інвестиційної діяльності АТП

I_e показник підприємства	Рівень ефективності інвестиційної діяльності
$I_e \leq 1,32$	Низький
$1,32 < I_e < 7,15$	Середній
$I_e \geq 7,15$	Високий

За результатами експертного аналізу запропоновано інтегральний коефіцієнт оцінки ризику інвестиційної діяльності для автотранспортних підприємств, що враховує вагомість кожного ризику та рівень компетентності експертів:

$$I_p = 0,11 \cdot k_1 - 0,12 \cdot k_2 - 0,18 \cdot k_3 - 0,19 \cdot k_4 - 0,16 \cdot k_5 + 0,14 \cdot k_6 + 0,10 \cdot k_7, \quad (2)$$

де k_1 – коефіцієнт концентрації позикового капіталу ($K_{\text{кпк}}$);

k_2 – коефіцієнт придатності основних засобів ($K_{\text{проз}}$);

k_3 – коефіцієнт фінансової стійкості ($K_{\text{фс}}$);

k_4 – коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{\text{пл}}$);

k_5 – оперативна рентабельність (R_o);

k_6 – індекс інфляції ($I_{\text{інф}}$);

k_7 – коефіцієнт середньорічних відсотків за користування кредитними коштами (S).

Результати оцінки показників дозволяють визначити рівень ефективності та ризиків інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства.

З врахуванням показників інвестиційної діяльності 24-х підприємств транспортної галузі в м. Києві та Київської області, показників фінансового ринку країни за 2019-2023 роки визначено шкалу оцінок рівня ризиків інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств (табл. 4).

Таблиця 4 – Шкала оцінок рівня ризиків інвестиційної діяльності АТП

Інтегральний коефіцієнт ризику інвестиційної діяльності	Рівень ризику інвестиційної діяльності
$I \leq -4,40$	Прийнятний
$-4,4 < I < 0,34$	Помірний
$I \geq 0,34$	Критичний

Для систематизації та візуалізації інформації про інвестиційну діяльність підприємства запропонована матриця стану інвестиційної діяльності АТП (рис. 4), що відображає системний підхід до оцінки за двома ключовими параметрами, кожен

з яких визначається певним рівнем ефективності інвестиційної діяльності підприємства, з одного боку (вісь Y), та ступенем ризиків інвестиційної діяльності, з іншого (вісь X).

Рисунок 4 – Матриця стану інвестиційної діяльності АТП

Метою будь-якого виду господарської діяльності, будь-то операційна, фінансова чи інвестиційна, є забезпечення найвищої ефективності при найнижчих ризиках. Тобто метою інвестиційного контролінгу підприємства є досягнення наступних умов:

$$\begin{cases} I_p \rightarrow \min \\ I_e \rightarrow \max \end{cases} \quad (3)$$

Враховуючи дану вимогу для визначення порядку здійснення інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах в залежності від рівня ефективності та ризиків інвестиційної діяльності розроблено відповідний алгоритм, блок–схема якого наведена на рис. 5.

З метою реалізації механізму інвестиційного контролінгу підприємств автомобільного транспорту запропоновано процедуру прийняття інвестиційних рішень на автотранспортному підприємстві в залежності від рівня ефективності та ризиків інвестиційної діяльності.

Автотранспортні підприємства зможуть систематично оцінювати інвестиційну діяльність з метою досягнення оптимального співвідношення між ризиками та ефективністю, що сприятиме максимізації прибутковості при мінімальних ризиках, а також отримають змогу своєчасно ідентифікувати критичні зони ризику, вчасно коригувати інвестиційні стратегії відповідно до змін на ринку,

що дає можливість адаптуватися до нових економічних умов та розробляти ефективні інвестиційні рішення.

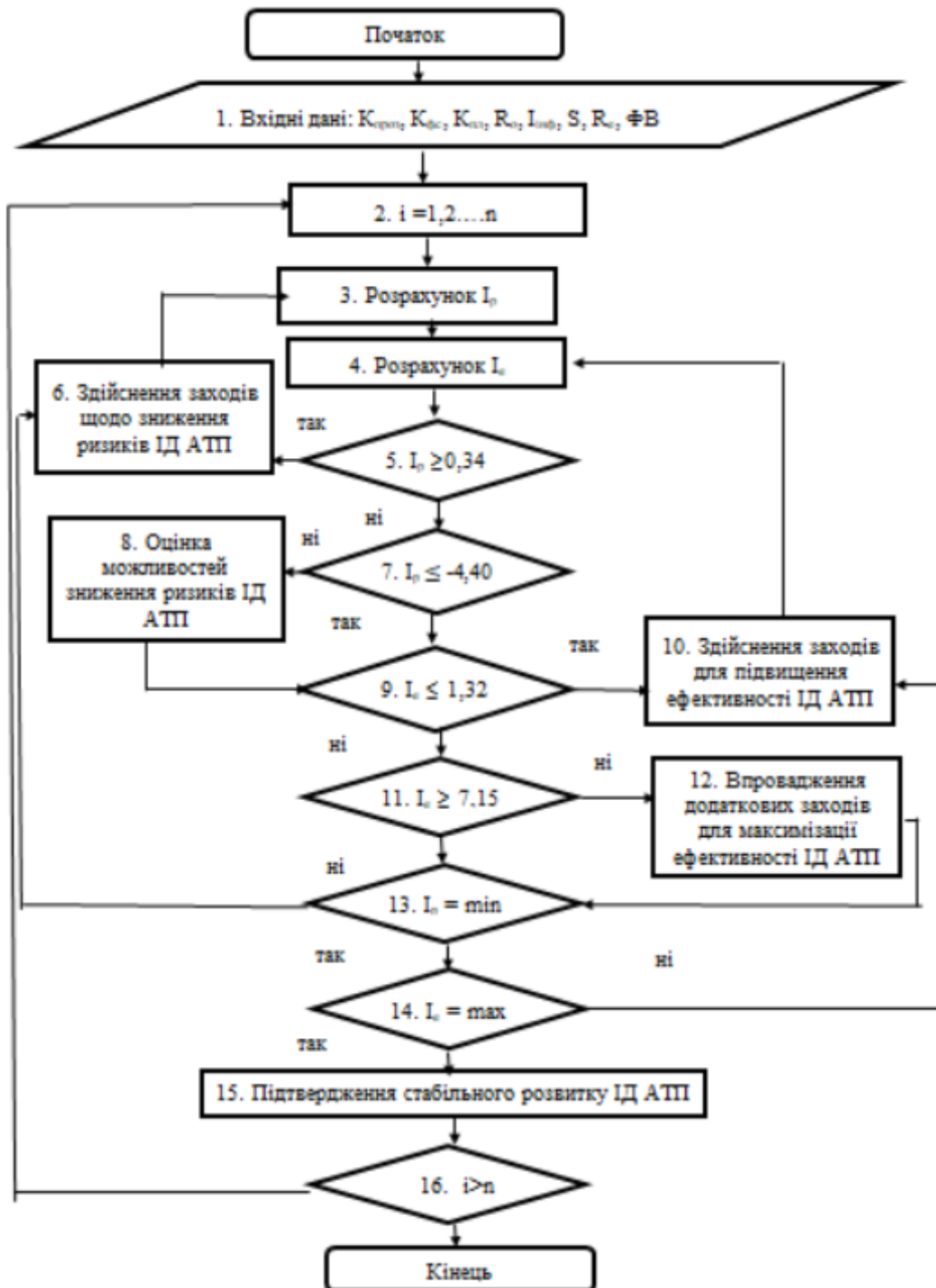

Рисунок 5 - Блок - схема порядку здійснення інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах

Крім того, така систематизація інвестиційної діяльності сприятиме більш ефективному використанню ресурсів, дозволить підприємству контролювати витрати, оптимізувати процес прийняття рішень і мінімізувати ймовірність фінансових втрат. У результаті автотранспортні підприємства зможуть

впроваджувати більш обґрунтовану стратегію розвитку, засновану на прозорих і точних даних, що, в свою чергу, сприятиме сталому розвитку та довгостроковій стабільності бізнесу.

Апробація механізму інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства здійснювалася на АТ «КВК «Рapid». Сучасний рівень ефективності та ризиків інвестиційної діяльності АТ «КВК «Рapid» дозволяє стверджувати, що підприємство протягом 2021-2023 років перебувало в зоні збалансованого росту інвестиційної діяльності. Метою інвестиційного контролінгу в заданих умовах є забезпечення стабільності інвестиційного портфеля з поступовим переходом у зону перспективного розвитку. Досягти даної мети можливо шляхом підвищення ефективності інвестиційної діяльності до високого рівня при зниженні ризиків до мінімально прийнятного (табл. 5).

Таблиця 5 – Розрахунок прогнозних значень інтегральних показників ефективності та ризикованості інвестиційної діяльності АТ «КВК «Рapid»

Показник	Фактичні	Прогнозні	Відхилення
Коефіцієнт економічної рентабельності активів	0,24	2,50	+2,26
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,34	0,55	+0,21
Фондовіддача	0,89	0,89	+0,31
<i>Інтегральний коефіцієнт ефективності інвестиційної діяльності</i>	<i>3,97</i>	<i>8,55</i>	<i>4,58</i>
<i>Рівень ефективності інвестиційної діяльності</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>	<i>-</i>
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,23	0,23	-0,08
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,34	0,55	+0,21
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,46	0,46	0
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,08	1,50	+0,42
Оперативна рентабельність	0,24	2,50	+2,26
Індекс інфляції	1,051	1,051	0
Вартість користування кредитними коштами	1,72	1,72	0
<i>Інтегральний коефіцієнт ризику інвестиційної діяльності</i>	<i>-0,02</i>	<i>-0,50</i>	<i>-0,48</i>
<i>Рівень ризику інвестиційної діяльності</i>	<i>Помірний</i>	<i>Помірний</i>	<i>-</i>
<i>Зона стану інвестиційної діяльності</i>	<i>Зона збалансованого зростання</i>	<i>Зона перспективного розвитку</i>	<i>-</i>

Інвестування в модернізацію основних засобів та впровадження сучасних технологій для оптимізації витрат і підвищення ефективності забезпечать приріст економічної рентабельності активів на 2,26 пунктів. Проведення планового оновлення автопарку та збільшення витрат на технічне обслуговування та ремонт основних засобів для продовження їх експлуатаційного ресурсу сприятимуть збільшенню коефіцієнта придатності основних засобів до нормативного значення 0,50 грн/грн. Забезпечити досягнення цільового значення фондовіддачі допоможуть заходи з оптимізації використання основних засобів через впровадження сучасних методів управління, навчання персоналу для підвищення продуктивності праці та використання автоматизованих систем управління. Зниженню ризиків інвестиційної діяльності сприятиме зниження залежності підприємства від зовнішніх джерел

фінансування. Досягнути зменшення концентрації позикового капіталу доцільно шляхом погашення частини позикових коштів за рахунок нерозподіленого прибутку, залучення додаткових власних коштів через емісію акцій або інші інструменти корпоративного фінансування, оптимізацію структури капіталу для зниження фінансових ризиків.

ВИСНОВКИ

В дисертації виконано теоретичне узагальнення та запропоновано нове розв'язання науково-практичного завдання формування механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві. Результати проведеного наукового дослідження дозволили сформулювати наступні висновки:

1. За результатами узагальнення фундаментальних теоретичних положень щодо визначення сутності поняття «контролінг», сформульовано його авторське визначення як системи інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття управлінських рішень, яка забезпечує їх планування, моніторинг, діагностику, контроль, координацію для досягнення цілей стратегічного розвитку підприємств. На основі дослідження та узагальнення сучасних наукових концепцій запропоновано авторське визначення дефініції «інвестиційний контролінг» як координуючої системи управління інвестиційною діяльністю підприємства, яка створює інформаційно-аналітичну базу для обґрунтування управлінських рішень в сфері інвестиційної діяльності підприємства, забезпечуючи ефективне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі. Понятійний апарат теорії контролінгу розвинено шляхом визначення структурних складових системи інвестиційного контролінгу підприємства уточненням мети та завдання інвестиційного контролінгу, його об'єкта та предмета. Визначено основні функції інвестиційного контролінгу, обґрунтовано і доповнено принципи інвестиційного контролінгу.

2. В результаті аналізу інструментів контролінгу та інвестиційного менеджменту сформовано методичний інструментарій інвестиційного контролінгу, який дозволяє забезпечувати управління інвестиційною діяльністю підприємства інформацією для прийняття рішень. За результатами проведеного дослідження для теоретичного обґрунтування інвестиційного контролінгу розроблена його модель, яка представляє собою систематизований опис функціонування елементів механізму інвестиційного контролінгу та відображає взаємозв'язок між ними.

3. На основі проведеного дослідження уточнено основні етапи інвестиційного процесу і зміст управління інвестиційною діяльністю на підприємствах автомобільного транспорту, який розглянуто на трьох рівнях – стратегічному, поточному та оперативному. За результатами проведеного аналізу класифікації ризиків складено класифікацію інвестиційних ризиків, яка була доповнена двома ознаками: за джерелами інвестиційних ресурсів (внутрішні та зовнішні) та масштабами наслідків інвестиційних ризиків (прийнятний, помірний, критичний).

4. Проведений аналіз стану та тенденцій розвитку вітчизняних підприємств транспорту в контексті загальної економічної ситуації в Україні засвідчив, що не зважаючи на зменшення кількості діючих суб'єктів господарювання транспортна галузь залишається важливою складовою економічного комплексу країни, яка

формує її валовий внутрішній продукт. Найбільша частка в загальній кількості підприємств галузі належить малим (98%) та середнім підприємствам (1,2%), які є найбільш мобільною частиною економічної системи держави і характеризуються гнучкістю та високою пристосованістю до зовнішніх впливів. Проведений аналіз інвестиційної діяльності підприємств транспорту свідчить про наявність загальної тенденції щодо зростання капітальних інвестицій, при цьому транспорт залишається привабливим для інвесторів сектором, в який вкладаються значні обсяги інвестиційних ресурсів. Аналіз структури капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у 2023 р. показує, що транспорт займає п'яте місце - 6,7% загального обсягу капітальних інвестицій. Обсяги капітальних інвестицій в транспортну галузь демонстрували стабільне зростання в діапазоні 43-50 млн. грн.

5. Для комплексного оцінювання інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства запропоновано науково-методичний підхід, який базується на використанні системи трьох груп коефіцієнтів, які характеризують перспективність, стан та результативність інвестиційної діяльності, що дозволяє оцінити рівень ефективності та ступінь ризиковості інвестиційної діяльності підприємства для визначення напрямів подальшого її розвитку. Проведене дослідження дозволило встановити, що на більшості вантажних автотранспортних підприємств в сучасних умовах господарювання реальне інвестування складає основу інвестиційної діяльності.

Впровадження інвестиційного контролінгу як комплексної системи інформаційно-аналітичної, методичної та координаційної підтримки прийняття управлінських рішень дозволяє підвищувати адаптивні можливості автотранспортних підприємств.

6. Сформований механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві базується на системному поєднанні методико-аналітичної, управлінської, фінансової, технічної та нормативно-правової складових, спрямований на оцінку рівня ефективності та ризиковості інвестиційної діяльності підприємства для попередження та усунення загроз та реалізується через принципи, функції та завдання, а також методи, що використовуються для формування системної оцінки інвестиційної діяльності на АТП.

7. З метою реалізації механізму інвестиційного контролінгу підприємств автомобільного транспорту запропоновано процедуру прийняття інвестиційних рішень на автотранспортному підприємстві в залежності від рівня ефективності та ризиків інвестиційної діяльності із застосуванням інтегрального коефіцієнта ефективності інвестиційної діяльності та інтегрального показника оцінки ризику інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства, які сформовано за результатами багатофакторного дискримінантного аналізу. Визначено, що ризики інвестиційної діяльності є прийнятними при значенні інтегрального коефіцієнта нижче -4,40, при значенні коефіцієнта в межах від - 4,40 до 0,34 - ризики є помірними, при значенні вище 0,34 - критичні.

8. Запропонований методичний підхід щодо формування управлінських рішень на основі матриці стану інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства та матриці дій дозволяє приймати як тактичні та оперативні рішення стосовно інвестиційної діяльності, так і вносити зміни в інвестиційну стратегію

підприємства, що дає змогу обґрунтувати можливості підприємства у досягненні стратегічних цілей при прийнятному рівні ризику діяльності.

9. Використовуючи розроблені методи, проведено апробацію науково-методичного підходу до проведення інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві АТ «КВК «РАПІД». Метою інвестиційного контролінгу в заданих умовах є забезпечення стабільності інвестиційного портфеля з поступовим переходом у зону перспективного розвитку. Досягти даної мети доцільно шляхом підвищення ефективності інвестиційної діяльності до високого рівня при зниженні ризиків до мінімально прийнятного. Реалізація запропонованого механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві надала можливість визначити інвестиційну поведінку відповідно до факторів зовнішнього середовища та оцінити напрями подальших дій. Інвестування в модернізацію основних засобів, що сприятиме зростанню продуктивності, впровадження сучасних технологій для оптимізації витрат і підвищення ефективності забезпечить приріст економічної рентабельності активів на 2,26 пунктів. Проведення планового оновлення автопарку та збільшення витрат на технічне обслуговування та ремонт основних засобів сприятимуть збільшенню коефіцієнта придатності основних засобів до нормативного значення 0,50 грн/грн.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у виданнях іноземних держав:

1. Ryaboshtan L.G. Assessment of Investment Activity Risks of Motor Transport Enterprises. *International Journal of Innovative Technologies in Economy*. No 2(46) (2024). DOI: [https://doi.org/10.31435/ijite.2\(46\).2024.3022](https://doi.org/10.31435/ijite.2(46).2024.3022) (0,8 друк. арк.)

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Бойко В.В., Рябоштан Л.Г. Сучасний стан та можливості активізації інвестиційної діяльності в Україні. *Економіка і управління*. 2023. №4. С. 99-107. DOI: 10.36919/2312-7812.4.2023.99 (Особистий внесок автора: аналіз основних аспектів активізації інвестиційної діяльності підприємства (0,3 друк. арк.))

3. Рябоштан Л.Г. Організаційно-економічний механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, 2024. № 330 (3). С. 505-511. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-330-80> (0,4 друк. арк.)

4. Рябоштан Л.Г. Оцінка фінансових можливостей здійснення інвестиційної діяльності автотранспортними підприємствами в умовах викликів сьогодення. *Приазовський економічний вісник*. 2024. № 4 (40). С. 21-26. <http://pev.kpu.zp.ua/archives> DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2024-4-5> (0,4 друк. арк.)

5. Рябоштан Л.Г. Інтегральна оцінка ефективності інвестиційної діяльності як інструмент інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства. *Науковий журнал «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво»*. 2024. № 116 (2). С. 246 – 255. DOI:10.33744/0365-8171-2024-116.2-246-255. (0,3 друк. арк.)

Опубліковані праці апробаційного характеру:

6. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Контролінг інвестиційної діяльності на автотранспортних підприємствах. *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. 2017. № 20. С. 5–12. (Особистий внесок автора: характеристика основних визначень поняття інвестиційний контролінг (0,24 друк. арк.))

7. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Система інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах. *Науковий журнал «Економіка та управління на транспорті»*. 2018. № 7. URL:<http://publications.ntu.edu.ua/eut/2018-07/112.pdf>. (Особистий внесок автора: визначення основних елементів системи інвестиційного контролінгу (0,3 друк. арк.))

8. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Основні завдання інвестиційного контролінгу на підприємствах автотранспорту. *LXXI Наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів НТУ*. Київ, НТУ. 2015. С. 358. (Особистий внесок автора: узагальнено основні завдання інвестиційного контролінгу (0,1 друк. арк.))

9. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Інвестиційний контролінг як інструмент успішної реалізації інвестиційного проекту. *LXXII Наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів НТУ*. Київ, НТУ. 2016. С. 324. (Особистий внесок автора: узагальнено передумови для ефективного планування й управління інвестиційними проектами (0,1 друк. арк.))

10. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Формування системи інвестиційного контролінгу на автотранспортних підприємствах. *V Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання економічних наук»*. Київ: Видавництво «Молодий вчений», 2018. С. 52-55. (Особистий внесок автора: визначено принципи на яких базується система інвестиційного контролінгу автотранспортних підприємств (0,1 друк. арк.))

11. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Стратегічний та оперативний інвестиційний контролінг на підприємствах. *LXXIV Наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів НТУ*. Київ, НТУ. 2018. С.381-382. (Особистий внесок автора: визначено інструменти інвестиційного контролінгу (0,1 друк. арк.))

12. Бойко В.В., **Рябоштан Л.Г.** Удосконалення процесу прийняття інвестиційних рішень на автотранспортному підприємстві. *LXXV Наукова конференція професорсько-викладацького складу, аспірантів, студентів та співробітників відокремлених структурних підрозділів НТУ*. Київ, НТУ. 2019. С.406. (Особистий внесок автора: визначено процес прийняття інвестиційних рішень (0,1 друк. арк.))

13. **Рябоштан Л.** Практичні аспекти цифровізації інвестиційного контролінгу. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці»*. Київ, ДУІТ. 2023. С. 234-238. URL:<https://duit.edu.ua/research-activities/conferences/international-scientific-and-practical-conferences/> (0,2 друк. арк.)

14. Ryaboshtan L. Controlling investments in remote technologies. *Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference «Distance Education: Problems, Ways of Development and Latest Technologies»*. Munich, Germany. December 25, 2023.

Р. 81-84. URL: <https://eu-conf.com/ua/events/distance-learning-problems-ways-of-development-and-the-latest-technologies/> (0,2 друк. арк.)

15. Рябоштан Л.Г. Призначення контролінгу в системі управління підприємством. *IV Міжнародна науково-практична конференція «Сучасне управління організаціями: концепції, цифрові трансформації, моделі інноваційного розвитку»*. Харків. ХНУ. 2024. С. 215-217 URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/handle/123456789/19436> (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Рябоштан Л.Г. Механізм інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві. - Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний транспортний університет, Міністерство освіти і науки України, Київ, 2025.

Дисертаційна робота присвячена вирішенню наукового завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробленні методичних підходів щодо формування механізму інвестиційного контролінгу на автотранспортному підприємстві.

Розроблено теоретичний базис предметної площини дослідження інвестиційного контролінгу, що базується на семантичному уточненні змістового навантаження базових понять «контролінг», «інвестиційний контролінг». Визначено, що система інвестиційного контролінгу є поєднанням елементів планування інвестицій, контролю, аналітичного опрацювання та моніторингу, що супроводжується розробкою рекомендацій для прийняття управлінських рішень та з урахуванням особливостей взаємозв'язку її основних елементів створює умови для забезпечення ефективності інвестиційної діяльності.

Охарактеризовано основні аспекти інвестиційної діяльності автотранспортних підприємств. Визначено, що на більшості вантажних автотранспортних підприємств реальне інвестування складає основу інвестиційної діяльності, а також встановлено факт низької ефективності використання коштів, вкладених у матеріальні активи та високий ступінь зношеності основних засобів. Обґрунтовано, що постійне здійснення капітальних інвестицій для оновлення або розширення матеріально-технічної бази є обов'язковою умовою успішного функціонування суб'єктів господарювання на автотранспортному ринку. Розроблено методичний підхід до оцінки ризиків, які мають найсуттєвіший вплив на інвестиційну діяльність підприємств транспортної галузі. Обґрунтовано методичне забезпечення комплексного оцінювання інвестиційної діяльності автотранспортного підприємства, яке базується на використанні експертних оцінок та системи трьох груп коефіцієнтів, що характеризують перспективність, стан та результативність інвестиційної діяльності,

Обґрунтовано визначальну роль ризиків інвестиційної діяльності в процесі формування механізму інвестиційного контролінгу автотранспортного підприємства. Розроблено механізм, що ґрунтується на системному поєднанні

методико-аналітичного, управлінського, фінансового, технічного та нормативно-правового аспектів інвестиційного контролінгу. Запропоновано інтегральний коефіцієнт ефективності інвестиційної діяльності та інтегральний показник оцінки ризику інвестиційної діяльності. Обґрунтовано теоретико-прикладні засади формування управлінських рішень на основі матриці дій, яка дозволяє приймати тактичні та оперативні рішення стосовно інвестиційної діяльності, і вносити зміни в інвестиційну стратегію підприємства обґрунтовуючи можливості підприємства у досягненні стратегічних цілей при прийнятному рівні ризику діяльності.

Ключові слова: контролінг, інвестиційний контролінг, інвестиційна діяльність, ризики, механізм, автотранспортне підприємство, управлінські рішення, інструментарій інвестиційного контролінгу.

ABSTRACT

Ryaboshtan L.G. Mechanism of investment controlling at a motor transport enterprise. - Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences in the specialty 08.00.04 - economics and enterprise management (by types of economic activity). - National Transport University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to the solution of the scientific problem consisting in the theoretical justification and development of methodological approaches to improving the mechanism of investment controlling at a motor transport enterprise.

The theoretical basis of the subject area of the study of investment controlling has been developed, which is based on the semantic clarification of the content load of the basic concepts of "controlling", "investment controlling". It has been determined that the investment controlling system is a combination of elements of investment planning, control, analytical processing and monitoring, which is accompanied by the development of recommendations for making management decisions and, taking into account the peculiarities of the relationship of its main elements, creates conditions for ensuring the effectiveness of investment activities.

The main aspects of the investment activities of motor transport enterprises have been characterized. It has been determined that at most freight motor transport enterprises, real investment is the basis of investment activities, and the fact of low efficiency of use of funds invested in tangible assets and a high degree of depreciation of fixed assets has also been established. It has been substantiated that the constant implementation of capital investments to update or expand the material and technical base is a prerequisite for the successful functioning of business entities in the motor transport market. A methodological approach to assessing risks that have the most significant impact on the investment activities of transport enterprises has been developed. Methodological support for a comprehensive assessment of the investment activities of a motor transport enterprise has been substantiated, which is based on the use of expert assessments and a system of three groups of coefficients that characterize the prospects, status and effectiveness of investment activities,

The determining role of investment activity risks in the process of forming the investment controlling mechanism of a motor transport enterprise has been substantiated. A mechanism has been developed that is based on a systematic combination of methodological and analytical, managerial, financial, technical and regulatory aspects of investment controlling. An integral coefficient of investment activity efficiency and an integral indicator of investment activity risk assessment have been determined. Theoretical and applied principles for forming management decisions based on a matrix of actions that allows making tactical and operational decisions regarding investment activities and making changes to the investment strategy of the enterprise, substantiating the enterprise's capabilities in achieving strategic goals at an acceptable level of activity risk.

Keywords: controlling, investment controlling, investment activity, risks, mechanism, motor transport enterprise, management decisions, investment controlling tools.